

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

**КАФЕДРА АДМІНІСТРАТИВНОГО, ФІНАНСОВОГО ТА ІНФОРМАЦІЙНОГО
ПРАВА**

БАНКІВСЬКЕ ПРАВО
(навчально-методичний посібник)

Логойда В.М. Банківське право: Навчально-методичний посібник для студентів юридичного факультету. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ». 2024. 25 с.

Підготував:

Логойда Володимир Михайлович – доктор філософії,
викладач кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права
юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри адміністративного, фінансового та інформаційного права юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 1 від 26 серпня 2024 року.

Навчально-методична розробка затверджена на засіданні науково-методичної комісії юридичного факультету ДВНЗ «Ужгородський національний університет», протокол № 2 від 16 жовтня 2024 року.

ВСТУП

Програму нормативної навчальної дисципліни «Банківське право» складено на основі Стандарту вищої освіти зі спеціальності 081 «Право» для другого (магістерського) рівня вищої освіти (затв. наказом МОН України № 643 від 20.07.2022) та Освітньо-професійної програми «Право» другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 «Право» галузі знань 08 «Право» кваліфікація «Магістр права» (затв. протоколом Вченої ради ДВНЗ «Ужгородський національний університет» №8 від 02.07.2024).

Предметом вивчення навчальної дисципліни є суспільні відносини, які виникають у процесі організації та діяльності банків, зокрема надання ними банківських послуг.

Метою викладання навчальної дисципліни є комплексна підготовка студентів-правників з метою формування і розвитку їх професійної компетенції у сфері банківської діяльності, спрямована на отримання необхідного обсягу теоретичних правових знань, набуття практичних навиків правозастосування, вирішення практичних завдань, ознайомлення студентів з проблемами та напрямками реформування банківських правовідносин, розуміння взаємовідносин між банками, їх клієнтами та контролюючими органами.

Основними **завданнями** вивчення навчальної дисципліни є оволодіння теоретичними та практичними знаннями для використання їх у своїй професійній діяльності; формування правової культури та правосвідомості студентів, розуміння завдання та призначення сучасного банківського права; формування у студентів теоретичних знань про сучасні концепції, наукові погляди, дискусійні положення з найбільш важливих питань науки банківського права; розвиток правового мислення, вміння критично обмірковувати проблемні питання, мати про них свою аргументовану думку; вивчення національних, іноземних та міжнародних нормативно-правових актів (як діючих, так і перспективних та ретроспективних) та судової і арбітражної практики, що сприятиме правильному вмінню аналізувати та тлумачити норми банківського права, застосувати їх до конкретних обставин; засвоєння основних проблем науки банківського права, знання сучасних тенденцій розвитку наукових досліджень в Україні.

У результаті вивчення даного курсу студент повинен:

знати теоретико-правові основи банківського права, сутність банківської діяльності; принципи та джерела банківського права; структуру банківської системи в Україні та за кордоном; законодавство у сфері банківської діяльності; знати форми (інструменти) та процедури діяльності банків в Україні та на міжнародних фінансових ринках; контроль та його види за діяльністю банківських установ; відповідальність за порушення у сфері банківської діяльності та процесуальні аспекти у судових справах у сфері банківських правовідносин.

вміти відповідати на основні теоретичні запитання теми; застосовувати джерела банківського права; давати правову оцінку ситуаційних задач до практичних занять; вільно орієнтуватися в основних питаннях науки банківського права.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Характеристика	Значення
Назва	Банківське право
Шифр та назва напрямку	081 «Право»
Назва спеціальності	«Право»
Освітньо-кваліфікаційний рівень	магістр
Характеристика	нормативна
Курс на якому вивчається	1
Семестр навчання	1-й
Кількість кредитів відповідних ECTS	3
Змістові модулі	2
Загальна кількість годин	90
Тижневих годин	4

Графік вивчення дисципліни

курс	семестр	Заняття, час					разом за семестр	Контроль іспит / залік	кредити
		лекції	консультатії	семінарські заняття	всього аудиторних годин	самостійна робота			
денна форма навчання									
1	9	20	-	16	36	54	90	залік	3
заочна форма навчання									
1	9	6	-	4	10	80	90	залік	3

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	разом	в тому числі				разом	в тому числі			
		лекції	практич.	індивід.	самост. робота		лекції	практич.	індивід.	самост. робота
Змістовий модуль 1. Банківське право – загальна частина										
Тема 1. Вступ до Банківського права	4	2	-	-	2	9	1	-	-	8
Тема 2. Банківська система та банківський нагляд	8	2	2	-	4	9	1	-	-	8
Всього годин	12	4	2	0	6	18	2	0	0	16
Змістовий модуль 2. Банківське право – особлива частина										
Тема 1. Банківські рахунки та зберігання банком цінностей	10	2	2	-	6	10	1	1	-	8
Тема 2. Банківська інформація та фінансовий моніторинг	10	2	2	-	6	10	1	1	-	8
Тема 3. Правове регулювання безготівкових розрахунків	10	2	2	-	6	10	1	1	-	8
Тема 4. Правове регулювання готівкового обігу	10	2	2	-	6	10	1	1	-	8
Тема 5. Правове регулювання кредитних відносин	10	2	2	-	6	8	-	-	-	8
Тема 6. Валютне регулювання та валютний нагляд	10	2	2	-	6	8	-	-	-	8
Тема 7. Правове регулювання операцій з цінними паперами та іншими фінансовими активами	9	2	1	-	6	8	-	-	-	8
Тема 8. Правове регулювання банківських гарантій	9	2	1	-	6	8	-	-	-	8
Всього годин	78	16	14	0	48	72	4	4	0	64
Всього по курсу	90	20	16	0	54	90	6	4	0	80

ЛЕКЦІЙНА ПРОГРАМА КУРСУ

Модуль 1. Банківське право - загальна частина

Тема 1. *Вступ до банківського права.*

- 1) Поняття банківського права, його предмет, метод, система та принципи.
- 2) Банківські правовідносини, їх види, зміст та суб'єктний склад.
- 3) Джерела банківського права.

Тема 2. *Банківська система та банківський нагляд.*

- 1) Поняття та роль банківської системи. Класифікація банківських систем.
- 2) Центральний банк.
- 3) Комерційні банки.
- 4) Органи системи гарантування вкладів.
- 5) Інші суб'єкти національного та міжнародного ринку фінансових послуг.

Модуль 2. Банківське право - особлива частина

Тема 3. *Банківські рахунки та зберігання банком цінностей.*

- 1) Види, порядок відкриття, використання, зміни і закриття банківських рахунків.
- 2) Договір банківського рахунку (цивільно-правові аспекти).
- 3) Договір банківського вкладу (цивільно-правові аспекти).
- 4) Договори зберігання цінностей та користування банківськими сейфами.

Тема 4. *Банківська інформація та фінансовий моніторинг.*

- 1) Банківська інформація.
- 2) Правовий режим банківської таємниці.
- 3) Фінансовий моніторинг та політика відповідності (комплаєнс).

Тема 5. *Правове регулювання безготівкових розрахунків.*

- 1) Правові засади проведення безготівкових розрахунків.
- 2) Окремі види розрахунків та їх правове регулювання.
- 3) Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.
- 4) Електронні гроші та цифрові гроші центральних банків.
- 5) Відповідальність при здійсненні переказу коштів.
- 6) Особливості міжбанківських та міжнародних розрахунків.

Тема 6. *Правове регулювання готівкового обігу.*

- 1) Поняття, ознаки та юридична сутність готівкових розрахунків.
- 2) Правова регламентація готівково-грошового обігу.
- 3) Контроль за дотриманням касової дисципліни та відповідальність за її порушення.
- 4) Правовий статус криптовалюти.

Тема 7. ***Правове регулювання кредитних відносин.***

- 1) Поняття та принципи кредитування. Класифікація кредитів.
- 2) Кредитний договір (цивільно-правові аспекти).
- 3) Забезпечення виконання кредитних зобов'язань.
- 4) Кредитні історії, Кредитний реєстр та Єдиний реєстр боржників.

Тема 8. ***Валютне регулювання та валютний нагляд.***

- 1) Поняття валюти та валютних операцій.
- 2) Ліцензування валютних операцій комерційних банків, інші валютні обмеження.
- 3) Порядок здійснення розрахунків іноземною валютою.
- 4) Операції з купівлі та продажу іноземної валюти.
- 5) Система валютного нагляду та відповідальність за порушення валютного законодавства.

Тема 9. ***Правове регулювання операцій банків з цінними паперами та іншими фінансовими активами***

- 1) Банки як суб'єкти ринку цінних паперів.
- 2) Правові та організаційні засади проведення банками операцій з акціями, облігаціями, депозитними сертифікатами та іншими фінансовими активами.
- 3) Правові та організаційні засади проведення банками операцій з векселями.
- 4) Правові та організаційні засади проведення банками операцій з чеками.

Тема 10. ***Правове регулювання банківських гарантій.***

- 1) Види банківських гарантій.
- 2) Порядок надання (оформлення) банківських гарантій та виконання гарантованих банком зобов'язань.
- 3) Припинення та недійсність банківських гарантій.

Рекомендована література до лекційного курсу

Базова

1. Банківське право: підручник / [Баклан О. В., Гайворонський Є. П., Тімашов В. О., Гуржій Т. О., Корольков О. В., Пустовіт Ю. Ю.]; за ред. Гайворонського Є. П. К.: Друкарський двір Олега Федорова. 2018. 346 с.
2. Банківське право України: Навчальний посібник / [Ковалів М. В., Єсімов С. С., Назар Т. Я. та ін.]. Львів: СПОЛОМ. 2023. 256 с.
3. Банківське право: Навчальний посібник / За заг. ред. А. О. Селіванова. К.: видавничий дім «Ін Юре». 2000. 384 с.
4. Банківське право: Навчальний посібник для підготовки до іспитів / За заг. ред. І. Тетарчука. К.: Центр учбової літератури. 2021. 214 с.
5. Банківське право України: Навчальний посібник для дистанційного навчання / Берlach А. І., Тараненко Ю. О. За заг. ред. А. І. Берlach. К.: Університет "Україна". 2007. 303 с.
6. Бисага Ю.М., Сідак М.В., Гайніш Е.Й. Банківське право України: Навчальний посібник. Ужгород: Ліра. 2007. 422 с.
7. Ващенко Ю.В. Банківське право: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2006. 344 с.
8. Гетманцев Д.О., Шукліна Н.Г. Банківське право України. К.: Центр учбової літератури. 2007. 344 с.
9. Говальда Кристиан, Стуфле Жан. Банковское право: учреждения, счета, операции, услуги. М., 1996.
10. Заверуха І. Б. Банківське право: Посібник для студентів. Львів: Астролябія. 2002. 222 с.
11. Кадала В. В., Хайлова Т. В., Гузенко О. П. Банківське право: навчальний посібник / за ред. д. ю. н., проф. Б. В. Деревянка. Львів: «Магнолія 2006», 2020. 172 с.
12. Карманов Є. В. Банківське право України: Навчальний посібник. Х.: Консул, 2000. 464 с.
13. Качан О.О. Банківське право. К.: вид-во «Школа». 2004. 296 с.
14. Костюченко О. А. Банківське право: Банківська система. Національний банк. Комерційні банки. Розрахунки і кредитування. Ринок цінних паперів. Національне валютне законодавство. Банківські системи зарубіжних країн. Інститут банківської таємниці: Підручник. 3-тє вид. К.: Видавництво А.С.К., 2003. 928 с.
15. Мірошніченко О.А., Сенаторов М.В., Сенаторова О.В. Банківське право в Європейському Союзі та Україні : порівняльно-правове дослідження. К. 2022. 340 с.
16. Пожидаєва М.А. Банківське право: консп. лекцій. К.: КНТ. 2011. 152 с.
17. Січевлюк В.А. Банківське право України (курс лекцій): Навчальний посібник. К.: УІРФР. 2015. 524 с.
18. Старинський М.В. Порівняльне банківське право: Навч. посіб. для студентів ВНЗ. Суми: ВТД "Університетська книга". 2006. 299 с.
19. Alfred M. Pollard, Joseph P. Daly. Banking Law in the United States. Huntington: Juris, 2013.
20. Claire Wilson. Banking Law and Practice in Hong Kong. Hong Kong: Sweet & Maxwell, 2017. 293 p.
21. Hiroshi Oda. Japanese Banking, Securities and Anti-Monopoly Law. London: Butterworths, 1988. 174 p.
22. H. P. Gupta. The Banking Law in Theory and Practice. 6-th edition. Haryana: Universal Law Publishing, 2017. 3724 p.
23. Matthias Haentjens, Pierre de Gioia-Carabellese. European Banking and Financial Law. London: Routledge. Taylor & Francis Group, 2015. 280 p.

24. M.H. Ogilvie. Bank and Customer Law in Canada, 2/e. Toronto: Irwin Law Inc., 2013. 528 p.
25. Sylvain Massaad. Banking Law (Advanced Introduction). CreateSpace Independent Publishing Platform, 2017. 328 p.

Допоміжна

1. Банківська енциклопедія / За ред. А. М. Мороза. К.: Ельтон. 1993. 328 с.
2. Банківські операції. Котковський В.С., Неізнана О.В.: Навч. пос. К.: Кондор. 2011. 498 с.
3. Банківські операції / укладачі: В. П. Кравченко, Л. М. Фільштейн. Кіровоград: РВЛ КНТУ. 2012. 334 с.
4. Банківські ризики і фінансова стійкість комерційних банків / А. В. Череп та ін. Запоріжжя: Запорізький нац. ун-т. 2012. 135 с.
5. Безклубий І.А. Банківські правочини: Монографія. К.: Видавничий Дім «Ін Юре». 2007. 456 с.
6. Бисага Ю.М., Ярема В.І., Сідак М.В. Правові засади діяльності Національного банку України: навчальний посібник. Ужгород: Ліра. 2008. 264 с.
7. Катан Л.І., Демчук Н.І., Бабенко-Левада В.Г., Журавльова Т.О. Банківська система: навчальний посібник / за ред. І.М. Мазур. К.: Дніпро, Пороги. 2017. 444 с.
8. Кротюк В. Правовий статус Національного банку України. К. 2000.
9. Лагутін В.Д. Гроші та грошовий обіг: Навчальний посібник. Київ: Товариство «Знання», КОО. 1998.
10. Матвієнко В. Держава і банки. К. 1996.
11. Мельник П.В. Банківські системи зарубіжних країн. К.: Центр учбової літератури. 2010. 586 с.
12. Мирун Н. И., Герасимович А. М. Банковское обслуживание предприятий и населения. К. 1996.
13. Міжнародні валютно-кредитні відносини / За ред. Філіпенка А.С. К.: Либідь. 1997.
14. Мороз Ю. Н. Вексельное дело. К.: Наукова думка, Лад, 1996.
15. Онищенко Г. В., Петренко П. Д. Банківські гарантії: монографія. К.: Алерта. 2014. 288 с.
16. Работа современного коммерческого банка / Калина А. В., Кошечев А. А. К.: МАУП. 1997. 224 с.
17. Савчук С. Міжнародно-правові стандарти банківської діяльності. К.: Фенікс. 2019. 258 с.
18. Сідак М.В., Бисага Ю.М. Правове регулювання банківських відносин у країнах Центральної Європи: порівняльний аналіз (Україна, Чехія та Словаччина). Ужгород: Ліра. 2006. 200 с.
19. Сідак М.В. Фінансово-правове регулювання банківських відносин в Європейському Союзі та країнах Східної Європи: порівняльний аналіз. Монографія. Ужгород: Ліра. 2010. 500 с.
20. Спицын И. О., Спицын Я. О. Маркетинг в банке. К.: 1993. 656 с.
21. Чернадчук В.Д. Правове регулювання неплатоспроможності банків: Навч. посіб. Суми: Університетська книга, 2007. 230 с.

Інформаційні онлайн-ресурси

1. <http://www.bank.gov.ua> – Національний банк України.
2. <http://www.fg.gov.ua> – Фонд гарантування вкладів фізичних осіб
3. <http://aub.org.ua> - Асоціація українських банків.
4. <https://nabu.ua> - Незалежна асоціація банків України
5. <http://www.ecb.europa.eu> - Європейський центральний банк.
6. <https://www.federalreserve.gov> – Федеральна резервна система США.
7. <http://zakon.rada.gov.ua/laws> - пошукова система «Законодавство України»
8. <http://visnuk.ubsnbu.edu.ua> – Вісник Університету банківської справи
9. <https://journal.bank.gov.ua/ua/issues> - Вісник НБУ
10. <http://www.thebanker.com> – журнал «The Banker»
11. <http://www.iadi.org> – Міжнародна асоціація страховиків депозитів
12. <http://www.worldbank.org> – Світовий банк
13. <http://www.vsemirnyjbank.org> – Міжнародний банк реконструкції та розвитку
14. <http://www.ebrd.com> – Європейський банк реконструкції та розвитку
15. <https://www.eib.org> – Європейський інвестиційний банк
16. <https://www.swift.com> - Товариство всесвітніх міжбанківських фінансових телекомунікацій (SWIFT)
17. <https://www.bis.org> – Банк міжнародних розрахунків та Базельський комітет з питань банківського нагляду
18. <https://iccwbo.org> – Міжнародна торгова палата
19. <https://www.wto.org> – Світова організація торгівлі
20. <https://www.imf.org> – Міжнародний валютний фонд
21. <http://www.fatf-gafi.org> – Організація по боротьбі з відмиванням коштів (FATF)
22. <http://www.uncitral.org> – Комісія ООН по праву міжнародної торгівлі (UNCITRAL)
23. <https://www.ubki.ua> - Українське бюро кредитних історій
24. <https://www.pvbki.com> – Перше всеукраїнське бюро кредитних історій
25. <https://creditua.com> - Бюро кредитних історій «Українське кредитне бюро»
26. <https://credithistory.com.ua> – Міжнародне бюро кредитних історій
27. <https://www.visa.com.ua> - платіжна система VISA
28. <https://www.mastercard.ua> – платіжна система MasterCard

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ТЕМ КУРСУ

Модуль 1. Банківське право - загальна частина

Семінар 1. Банківська система та банківський нагляд.

- 1) Поняття та роль банківської системи. Класифікація банківських систем.
- 2) Центральний банк.
- 3) Комерційні банки.
- 4) Органи системи гарантування вкладів.
- 5) Інші суб'єкти національного та міжнародного ринку фінансових послуг.

Додаткова література:

1. Буга Г. Кредитна спілка на ринку фінансових послуг України: поняття та правове регулювання. *Юридичний вісник*. №5. 2021. С. 46-54.
2. Бухарін Г. О. Фінтех як об'єкт нормативно-правового регулювання: теоретико-методологічний аспект: дис. ... канд. юрид. наук спец. 12.00.07. Запоріжжя. 2020. 224 с.
3. Дмитренко Е. С. Удосконалення правового регулювання банківських відносин в Україні на виконання угоди з Європейським Союзом. *Новітні досягнення та вектори розвитку сучасної юриспруденції*: колективна монографія / За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2021. С. 204-230.
4. Козлова Ю. С. Адміністративно-правовий статус Національного банку України як суб'єкта державного фінансового моніторингу: поняття, зміст та складові структурні елементи. *Правова позиція*. №2 (35). 2022. С. 131-136.
5. Кравченко О. Ю. Теоретико-правові засади регулювання діяльності системно важливих банків: дис. ... д-ра філософії спец. 081 «Право». Київ. 2024. 240 с.
6. Лебеза Є., Лебеза Ю. Адміністративно-правове регулювання контролю у сфері банківської діяльності. *Law. State. Technology*. №1. 2022. С. 88-94.
7. Музика-Стефанчук О. А., Дубко А. С. Стала банківська діяльність як предмет фінансово-правового регулювання. *Нове українське право*. №2. 2024. С. 80-87.
8. Слюсаренко С. В., Гулак О. В., Піддубний О. Ю. Особливості правового регулювання реорганізації та ліквідації банків в Україні. *Часопис Київського університету права*. №4. 2023. С. 118-122.
9. Талалай Д. В., Соловйова Н. А. Розвиток вітчизняних правових засад діяльності Фонду гарантування вкладів фізичних осіб. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2021. С. 126-132.
10. Хрустальова Ю. С. Зарубіжний досвід адміністративно-процедурного регулювання у банківській сфері. *Юридичний науковий електронний журнал*. №9. 2023. С. 478-484.
11. Яценко К. Ю. Правове регулювання інструментів передачі активів і зобов'язань при виведенні неплатоспроможних банків з ринку: дис. ... д-ра філософії спец. 081 «Право». Київ. 2024. 341 с.

Додаткові запитання для дискусії:

- В чому особливість правового статусу Європейського Центрального Банку та Федеральної Резервної системи США ?
- Які зміни в роботі банківської системи та системи гарантування вкладів фізичних осіб повинна здійснити Україна в процесі приведення свого законодавства до аquis ЄС ?
- Чи можна вважати відносини між ФГВФО та вкладниками неплатоспроможних банків цивільно-правовими відносинами забезпечення зобов'язань банків (гарантія), що виникають на підставі закону або серії договорів (клієнт – банк, банк – ФГВФО) ?

➤ Чи відповідають, на Вашу думку, Конституції України і публічному порядку нашої країни положення законодавства, згідно з якими визнання в судовому порядку протиправними дій / рішень НБУ та ФГВФО в процедурі визнання банку проблемним / неплатоспроможним і виводу його з ринку не призводить до відновлення дії банківської установи (повернення банку банківської ліцензії) ?

➤ Як впливає воєнний стан в Україні на необхідність дотримання економічних нормативів банками України ?

➤ Чи можуть бути активи центрального банку країни та банків із 100% державною участю заарештовані в рамках виконання іноземних судових / арбітражних рішень або рішень міжнародних судових установ, винесених проти держави ?

➤ В чому сенс повноважень НБУ по забороні добровільного припинення банківської діяльності банківською установою (відмови від банківської ліцензії за рішенням власника) - для чого примусово виводити банк з ринку, якщо він сам хоче піти з нього шляхом зміни профілю діяльності ?

➤ Чому організаційно-правова форма «кооперативний банк» є настільки непопулярною в Україні ?

➤ Чи доцільною є ідея централізації збирання кредитних історій (накопичення їх лише в одній установі, наприклад, під егідою НБУ) ?

➤ Застосування НБУ критеріїв бездоганної ділової репутації при створенні банку чи набутті у ньому істотної участі – де «золота середина» між захистом прав вкладників та інших кредиторів банку і повагою до права власності та правом на вільне здійснення підприємницької діяльності ?

Завдання:

1. Опишіть характерні типи судових спорів в процесі врегулювання неплатоспроможності банків і межі судового контролю за даною процедурою.
2. Розмежуйте між цивільною / господарською та адміністративною юрисдикцією судові спори за участю Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.
3. Розрахуйте мінімальні і максимальні строки (відповідно до діючого законодавства) для заснування і початку діяльності банківської установи.

Модуль 2. Банківське право - особлива частина

Семінар 2. Банківські рахунки та зберігання банком цінностей.

- 1) Види, порядок відкриття, використання, зміни і закриття банківських рахунків.
- 2) Договір банківського рахунку (цивільно-правові аспекти).
- 3) Договір банківського вкладу (цивільно-правові аспекти).
- 4) Договори зберігання цінностей та користування банківськими сейфами.

Додаткова література:

1. Бабаскін А. Ю., Лихолат А. О. Договір банківського рахунку як підстава для відкриття банком розрахункового рахунку небанківському надавачу платіжних послуг та особливості його правового регулювання. *Правова держава*. №34. 2023. С. 399-409.
2. Д'яченко, Т. Г. Щодо публічності договору банківського вкладу за цивільним законодавством України. *Альманах права*. №13. 2022. С. 385-391.
3. Колодій І.М. Особливості договору зберігання цінностей у банку та договору про надання індивідуального банківського сейфа як нетрадиційних банківських послуг. *Наукові записки. Серія: Право*. №6. Т. 1. 2019. С. 16-21.
4. Кухарев О. Є. Спадкування права на вклад у банку. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. №2. 2010. С. 199-207.
5. Лепех С. М. Зобов'язання за договором банківського вкладу (депозиту): сучасний стан та перспективи законодавчого врегулювання. *Новітні досягнення та вектори*

розвитку сучасної юриспруденції: колективна монографія / За заг. ред. Т. О. Коломоець. Львів-Торунь: Ліга-Прес, 2021. С. 490-518.

6. Подцерковний О. П. Проблеми відповідальності фінансової установи за договором банківського рахунку (на прикладі обігу банківських металів). *Наукові праці Національного університету Одеська юридична академія*. №14. 2014. С. 97-105.

7. Святошнюк С. С. Деякі аспекти цивільно-правової відповідальності сторін за договором банківського рахунку. *Правова держава*. №47. 2022. С. 57-64.

8. Таргоній Ю. Я. Договір рахунку умовного зберігання (ескроу) за законодавством України та правом ЄС: дис. ... д-ра філософії спец. 081 «Право». Львів. 2024. 225 с.

9. Устименко А. В. Обмеження принципу свободи договору у сфері надання банківських послуг. *Економіка та право*. №3. 2020. С. 91-100.

10. Чемерис І. М. Арешт безготівкових коштів: законодавче регулювання та практика застосування. *Вчені записки ТНУ ім. В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. №2. Том 31 (70) ч. 3. 2020. С. 138-143.

11. Шпуганич І. І. Роль договору рахунку умовного зберігання (ескроу) у процедурі сквіз-аут. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. №75. Ч. 2. 2023. С. 39-43.

Додаткові запитання для дискусії:

➤ Чи можуть іноземні юридичні особи вільно відкривати рахунки в банках України і проводити по них операції без відкриття постійного представництва на території України ?

➤ Що може підлягати арешту : самі банківські рахунки чи кошти на них ?

➤ Чи вважати юридично дійсною наперед отриману (при укладенні договору банківського рахунку) згоду клієнта на майбутні зміни умов договору, які будуть лише публікуватися на сайті банку ?

➤ Для яких типів банківських операцій найбільше підходить договір ескроу ? Що краще і зручніше – відкриття ескроу-рахунка чи внесення коштів в депозит нотаріуса ?

➤ Як впливає відсутність видачі банком ощадної книжки на укладення та дійсність договору банківського вкладу ?

➤ Чи допустимою з точки зору права є від’ємна процентна ставка за банківськими вкладами ?

➤ Наскільки неможливість дострокового повернення коштів за договором строкового банківського вкладу відповідає положенням Конституції України, ЄКПЛ та ЦК України щодо захисту права власності ?

➤ Розпорядження по договору банківського вкладу на випадок смерті вкладника – це різновид заповіту чи ні ?

➤ Чому для міжбанківських розрахунків використовується окремий вид банківського рахунку – кореспондентський, а не поточний рахунок банку ?

➤ Які особливості відповідальності банку за незбереження коштів та інших цінностей по договорах зберігання цінностей у банківському сейфі і користування банківським сейфом ?

Завдання:

1. Підготуйте повідомлення банку про одностороннє розірвання договору банківського рахунку з обґрунтуванням мотивів.

2. Складіть проект договору з банком про відкриття ескроу-рахунка.

3. Підготуйте проект договору банківського вкладу.

Семінар 3. Банківська інформація та фінансовий моніторинг.

1) Банківська інформація.

2) Правовий режим банківської таємниці.

3) Фінансовий моніторинг та політика відповідності (комплаєнс).

Додаткова література:

1. Козинець І. Г., Макогін Н. О. Банківська таємниця: правові проблеми поняття. *Порівняльно-аналітичне право*. №5. 2019. С. 239-242.
2. Мулик А. К. Питання економіко-правових передумов виникнення і розвитку комплаєнсу в сфері банківської діяльності. *Науковий вісник УжНУ. Серія Право*. №73. Ч. 1. 2022. С. 134-140.
3. Пальчик М. Л., Полонська О. І. Правове регулювання таємниці фінансової послуги в Україні: окремі аспекти. *Наукові перспективи*. №6 (48). 2024. С. 702-714.
4. Перепелиця М. О. Проблеми правового регулювання структури національної системи фінансового моніторингу в контексті міжнародних правил та положень. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія Юриспруденція*. №49. 2021. С. 26-30.
5. Сорока Л. В. Особливості дотримання аудиторської та банківської таємниць у зарубіжних країнах та їх правове регулювання. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія: Юридичні науки*. №2. 2017. С. 60-65.
6. Старинський М. В. Щодо визначення поняття «банківська інформація» та виділення її видів. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. №1 (4). 2011. С. 68-70.
7. Тавлуй О. П. Фінансовий моніторинг як спосіб протидії легалізації незаконних доходів: теоретико-правове дослідження. *Юридичний науковий електронний журнал*. №5. 2024. С. 344-347.
8. Шелудько С. А. Моделі дифузії міжнародних стандартів комплаєнсу в локальному праві українських банків. *Науковий вісник ОНЕУ*. №5-6 (306-307). 2023. С. 62-71.
9. Шелудько С. А. Правова природа комплаєнсу та його архетипи в банківських установах. *Аналітично-порівняльне правознавство*. №03. 2023. С. 168-172.
10. Compliance and the compliance function in banks: Basel Committee on Banking Supervision. 2005. URL: <https://www.bis.org/publ/bcbs113.pdf>

Додаткові запитання для дискусії:

- Які межі дискреції банку в питаннях відмови від укладення публічного договору (договору банківського рахунку) з підстав сумнівів у відповідності клієнта вимогам законодавства про фінансовий моніторинг ?
- Чи відповідає режим захисту банківської інформації і забезпечення збереження банківської таємниці за законодавством України вимогам acquis ЄС ?
- Де, на Вашу думку, межа між фінансовою транспарентністю банку і його клієнта, доступом до публічної інформації та захистом банківської таємниці ?
- Чи доцільно розширювати межі судового контролю за доступом суб'єктів владних повноважень до банківської таємниці ?
- На Вашу думку, чи потрібним є створення податковим органом реєстру банківських рахунків громадян, що не є суб'єктами підприємницької діяльності (по аналогії з повідомленням про відкриття рахунків ФОП та юридичних осіб) ?
- Яку інформацію про клієнта банк зобов'язаний зібрати при здійсненні платежів по рахунках або через касу банку і чому вона може відрізнитися ?
- Репутація учасника банківського ринку – це інформація чи особисте немайнове благо з точки зору класифікації об'єктів цивільних прав ?
- Чи повинен статус РЕР у відносинах клієнта з банком бути позитивним, якщо особа припинила свою політичну діяльність ?
- Як співвідноситься збереження адвокатської таємниці при наданні адвокатом допомоги клієнту в питаннях відкриття і управління банківським рахунком і необхідність проведення адвокатом фінансового моніторингу ?

- Нижче якої суми фінансовий моніторинг недоцільно здійснювати ?

Завдання:

1. Порівняйте порогові показники для обов'язковості проведення фінансового моніторингу різних типів банківських операцій в Україні, ЄС, Швейцарії та англо-саксонських країнах.
2. Складіть проект заяви до суду про доступ до банківської таємниці.
3. Підготуйте запит від Антимонопольного комітету України до банківської установи про розкриття банківської таємниці в цілях антимонопольного розслідування (провадження по справі про порушення законодавства про захист економічної конкуренції).

Семінар 4. Правове регулювання безготівкових розрахунків.

- 1) Правові засади проведення безготівкових розрахунків.
- 2) Окремі види розрахунків та їх правове регулювання.
- 3) Розрахунки за допомогою систем дистанційного обслуговування.
- 4) Електронні гроші та цифрові гроші центральних банків.
- 5) Відповідальність при здійсненні переказу коштів.
- 6) Особливості міжбанківських та міжнародних розрахунків.

Додаткова література:

1. Баранов О. О. Напрями вдосконалення діяльності банківських установ в умовах цифровізації, закордонний досвід. *Актуальні питання в сучасній науці*. №4 (22). 2024. С. 292-303.
2. Грицай С. О. Цифрова валюта центральних банків: нестандартний методологічний підхід у правовому полі України. *Філософські та методологічні проблеми права*. №1 (23). 2022. С. 25-34.
3. Даниленко О. В. Проблема визначення правової природи безготівкових грошей у сучасній науці та юридичній практиці. *Наукові записки Кіровоградського державного університету ім. В. Винниченка. Серія Право*. №1. 2017. С. 179-186.
4. Жуков І. М. Актуальні питання міжнародно-правового регулювання розрахункових відносин. *Правова позиція*. №4 (29). 2020. С. 94-101.
5. Картамишева О. Є., Сирота А. І. Переказ коштів як фінансова послуга. *Актуальні проблеми держави і права*. Одеса: Вид. дім. «Гельветика». №93. 2022. С. 3-10.
6. Ковальчук А.С. Фінансово-правове регулювання платіжних систем в Україні: дис. ... д-ра філософії спец. 081 «Право». Харків. 2023. 242 с.
7. Колісник А. С., Пилипишин С. С., Авраменко О. Л., Потапенко Л. В. Правове забезпечення безготівкових розрахунків у господарській діяльності. *Вісник Університету банківської справи*. №3 (39). 2020. С. 123–129.
8. Назаренко В. О. Зарубіжний досвід правового регулювання відносин у сфері організації та функціонування платіжних систем. *Право і суспільство*. №2. 2021. С. 125-133.
9. Панфілова Д. А. Правове регулювання правочинів з використанням електронних грошей в Україні. *Сучасні проблеми розвитку права та економіки в інноваційному суспільстві: зб. наук. праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції 20.03.2020 – Велико-Тирново, Болгарія: ACCESS PRESS, 2020. С. 129-142.*
10. Петрофанова К. Порівняльна характеристика електронних, готівкових та безготівкових грошей. *Проблеми законності*. №139. 2017. С. 86-94.
11. Чайковський Я. І. Платіжні системи. Навчальний посібник для студентів ВНЗ. Тернопіль: Вид-во «Карт-бланш». 2006. 212 с.
12. Юдін Ю. О. Загальна характеристика безготівкових розрахунків. *Право і суспільство*. №2. 2024. С. 155-163.

Додаткові запитання для дискусії:

- Яка різниця між безготівковими грошима, електронними грошима, цифровими грошима центральних банків (CBDC) та класичною криптовалютою ?
- З точки зору класифікації об'єктів цивільного права кошти на рахунку в банку – це особлива форма грошей, цифрова річ чи право вимоги клієнта до банку ?
- Які банківські звичаї у сфері безготівкових розрахунків Ви знаєте ?
- В чому відмінність акредитивної форми розрахунків та розрахунків за допомогою рахунків ескроу ?
- Яка Ваша юридична позиція з приводу пропозиції НБУ обмежити кількість переказів з однієї платіжної карти на іншу 30 переказами на місяць ?
- Що таке P2P платежі ?
- Чи має сенс збереження у ЦК України ч. 2 ст. 1072 на сучасному етапі розвитку банківських послуг ?
- Яка роль Міжнародної організації стандартизації у організації безготівкових розрахунків ?
- Строки зберігання документації про безготівкові розрахунки – що варто знати ?
- Яких дій і чому варто уникати при здійсненні безготівкових платежів, аби не потрапити під посилений фінансовий моніторинг і не ризикувати відносинами з Вашою банківською установою ?

Завдання:

1. Розкрийте основні схеми банківського шахрайства при використанні платіжних карток і способи захисту від них.
2. Охарактеризуйте систему безготівкових платежів в зоні євро (SEPA) та основні аспекти її правового регулювання. Порівняйте її з українською СЕП сучасної версії.
3. Складіть проект позовної заяви клієнта (власника поточного рахунку) до банку про повернення коштів, списаних з рахунку внаслідок незаконних дій третіх осіб по доступу до коштів клієнта.

Семінар 5. Правове регулювання готівкового обігу.

- 1) Поняття, ознаки та юридична сутність готівкових розрахунків.
- 2) Правова регламентація готівково-грошового обігу.
- 3) Контроль за дотриманням касової дисципліни та відповідальність за її порушення.
- 4) Правовий статус криптовалюти.

Додаткова література:

1. Гетманцев М. Новели законодавства України щодо застосування реєстраторів розрахункових операцій. *Підприємництво, господарство і право*. №8. 2020. С. 70-75.
2. Дзюблук О. В. Роль готівкових платежів у сучасному грошовому обігу. *Сучасні гроші, банківські послуги та фінансові інновації в умовах інтеграції України в ЄС – матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції ... 12.04.2023. Київ*. С. 13-15.
3. Дутова Н. В., Іщук К. А. Проблеми застосування реєстраторів розрахункових операцій. *Економіка і організація управління*. №4 (40). 2020. С. 120-129.
4. Логойда В.М. Криптовалюти як об'єкт цивільних прав: порівняльно- правовий аналіз: дис. ... д-ра філософії спец. 081 «Право». Ужгород. 2022. 287 с.
5. Міхалік О. І. Фальшивомонетництво: напрями загальносоціального і спеціально-кримінологічного запобігання. *Вісник Асоціації кримінального права України* №2 (9). 2017. С. 192-208.
6. Міщенко С. В. Удосконалення інституційних засад організації та регулювання готівкового грошового обігу. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*. Т. 2 №7 (2009).

7. Нагорний П. Д. Делегована модель грошового обігу: ефективність роботи уповноважених банків. *Вісник Хмельницького національного університету*. №2. 2021. С. 133-139.
8. Романченко О. М. Перспективи вдосконалення правового регулювання стягнення комісії за зняття готівкових коштів у банкоматах. *Вісник ХНУ ім. В.Н.Каразіна Серія Право*. №9 (945). 2011. С. 207-209.
9. Федець А. В. Основні аспекти закордонного досвіду державного регулювання ринку надання послуг з інкасації коштів та перевезень валютних цінностей. *Демократичне врядування: наук. вісн.* №1 (27). Львів: ЛРІДУ НАДУ, 2021.
10. Царьова Л. К. Емісія готівкових грошей в Україні. Теоретичні основи та принципи. *Актуальні проблеми держави і права*. №49. 2009. С. 490-497.

Додаткові запитання для дискусії:

- Чому існує монополія держави на друк готівки і наскільки заборона емісії і обігу приватних грошей відповідає принципам вільного ринку і свободи підприємництва ?
- В чому суть безумовного і безвідкличного зобов'язання центрального банку, яке він бере на себе при випуску в обіг готівкових грошей ?
- Чи вправі Ви претендувати на безкоштовне отримання публічної послуги (скажімо, поїздки у міському громадському транспорті), якщо пред'являєте продавцю купюру великого номіналу, а він не має чим видати Вам решту ?
- Яка з моделей готівкового грошового обігу (контрольована, частково контрольована або делегована) на Вашу думку є кращою для України на даному етапі історичного розвитку і чому ? Чи зміниться щось, якщо Україна стане членом ЄС, відмовиться від національної валюти і увійде до зони обігу євро ?
- Чому при одних і тих самих видах пошкодження банкнот української та іноземної валюти наступають різні правові наслідки при їх обміні на банкноти належної якості (безоплатний негайний обмін та прийом під комісію з відстрочкою) ?
- З якою метою держава вимагає фіксувати розрахунки за допомогою платіжних карт через РРО, якщо йдеться про безготівкову оплату товарів / послуг ?
- Який правовий наслідок повинно мати незаконне проведення готівкових розрахунків фізичними особами при продажу об'єкту нерухомого майна за договором купівлі-продажу, укладеним в нотаріальній формі, якщо сума угоди суттєво перевищує 50 тис. грн. ? Як вказівка нотаріусом на те, що «розрахунки проведені сторонами повністю до моменту укладення цього договору» при відсутності руху коштів по банківським рахункам продавця і покупця впливає на дійсність договору ?
- В чому практичне значення ліміту каси і чи справді за його порушення повинна наступати юридична відповідальність ?
- Чи є можливим і якщо так, то яким, на Вашу думку, повинен бути механізм накладення арешту на активи особи в криптовалюти в кримінальному / цивільному / господарському та адміністративному процесах ?
- Чи може криптовалюта бути успадкована ? Якщо ні, то чому ? Якщо так, які техніко-юридичні проблеми для успішності цього процесу Ви бачите ?

Завдання:

1. Самостійно складіть розрахунок ліміту каси. Запропонуйте юридичний вихід із ситуації, коли Ваша організація порушила ліміт каси (не здала готівкову виручку в сумі перевищення ліміту до банку).
2. Назвіть всі види первинних та облікових документів, які складаються банками та їх клієнтами в процесі обігу готівки (від емісії до використання та утилізації).
3. Порівняйте ліміти готівкових розрахунків в Україні та США, Великобританії, країнах ЄС і ЄАВТ.

Семінар 6. Правове регулювання кредитних відносин.

- 1) Поняття та принципи кредитування. Класифікація кредитів.
- 2) Кредитний договір (цивільно-правові аспекти).
- 3) Забезпечення виконання кредитних зобов'язань.
- 4) Кредитні історії, Кредитний реєстр та Єдиний реєстр боржників.

Додаткова література:

1. Авраменко Я. П. Адміністративно-правове забезпечення іпотечного кредитування в Україні: дис. ... канд. юр. наук: 12.00.07. Тернопіль: ТНЕУ. 2020. 207 с.
2. Берназ-Лукавецька О. М., Кірсанов О. В. Проблемні аспекти кредитних договорів в Україні та міжнародному просторі. *Морська безпека та оборона*. №2. 2023. С. 7-12.
3. Берназ-Лукавецька О. М., Кірсанов О. В. Порівняльний аналіз кредитного договору та договору факторингу (англ.). *Морська безпека та оборона*. №1. 2024. С. 3-8.
4. Громова А. О. Недійсність кредитних зобов'язань за цивільним законодавством України: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Хмельницький. 2021.
5. Громова А. О. Проблематика правового регулювання реалізації кредитних відносин у мережі Інтернет. *Право і суспільство*. №2 (ч. 2). 2020. С. 247-252.
6. Погребняк В.Я. Цивільно-правове регулювання відносин споживчого кредитування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Харків. 2016.
7. Руденко Л. Д. До питання про законність комісії за обслуговування кредиту як умови договору споживчого кредитування. *Правове регулювання фінансових послуг : національний, європейський та глобалізаційний виміри. Матеріали науково-практичного круглого столу 26.01.2024*. Суми: Вид-во Сумського держуніверситету. 2024. С. 61-64.
8. Сироваткін С. А. Кредитування юридичних осіб нерезидентами: проблеми правового регулювання в Україні. *Юридичний вісник*. №2. 2021. С. 230-236.
9. Старостенко О. В. Кримінально-правова характеристика та кваліфікація злочинів, що вчиняються службовими особами у сфері кредитування: дис. ... д-ра філософії спец. 081 «Право». Львів. 2024. 253 с.
10. Стефанчук М. О., Лінок С. В. Захист прав споживачів кредитних послуг в контексті адаптації законодавства України до законодавства ЄС. *Академічні візії*. №30. 2024. С. 1-9.
11. Токарева, К. О. Правове регулювання «доступних кредитів 5-7-9 %» в Україні. *Право та інновації*. № 3 (31). 2020. С. 60-65.

Додаткові запитання для дискусії:

- Яке практичне значення класифікації кредитів ?
- Починаючи з ЦК України 2004 р., позика вважається відсотковою (за замовчуванням – з процентами на рівні облікової ставки НБУ), якщо сторони не домовилися про інше. В чому тоді полягає практична різниця між такою позикою і кредитом ? І чому позика є реальним договором, а кредит – консенсуальним ?
- Чи відповідає вимогам чинного законодавства можливість отримання резидентом України кредиту від юридичної особи – нерезидента, що не є фінансовою установою в країні свого місця знаходження ?
- В чому різниця між аннуїтетною і звичайною схемами нарахування процентів по кредитах ?
- Чи можна вважати несправедливими умовами договору (в розумінні Законів України «Про споживче кредитування» та «Про захист прав споживачів») надмірно високі процентні ставки по кредитах, що надаються т. з. мікрофінансовими організаціями (як правило, в готівковому вигляді або на платіжну картку) ?

- Чи загрожує використання українськими суб'єктами господарювання державної кредитної програми «5-7-9» застосуванням до них іншими країнами заходів захисту від субсидованого імпорту ?
- Чи можна вважати належним підписанням кредитного договору використання разового електронного ідентифікатора (з смс або push-повідомлення тощо) замість дистанційного підписання договору за допомогою кваліфікованого або удосконаленого електронного підпису ?
- Чому при пред'явленні вимог до поручителя за кредитом використовуються присічні строки, а не строки позовної давності ?
- Чи може стягнення іпотечного майна іпотекодержателем-банком (на свою користь) проводитися в судовому порядку, якщо в наявності договір про задоволення вимог іпотекодержателя з позичальником ?
- Для чого існують бюро кредитних історій, якщо є Кредитний реєстр НБУ та Єдиний реєстр боржників ?

Завдання:

1. Складіть проект договору про надання споживчого кредиту і необхідний на Вашу думку (як юриста банку) комплект документів до нього.
2. Підготуйте вірєць повідомлення банку в адресу позичальника про порушення кредитного договору та іпотечного договору.
3. Складіть проект позовної заяви, згідно з якою колишня дружина після розлучення стягує з чоловіка частину витрат на погашення кредиту, що був отриманий під час подружнього життя.

Семінар 7. Валютне регулювання та валютний нагляд.

- 1) Поняття валюти та валютних операцій.
- 2) Ліцензування валютних операцій комерційних банків, інші валютні обмеження.
- 3) Порядок здійснення розрахунків іноземною валютою.
- 4) Операції з купівлі та продажу іноземної валюти.
- 5) Система валютного нагляду та відповідальність за порушення валютного законодавства.

Додаткова література:

1. Голубєва В. О., Голубєва А. О. Граничні строки розрахунків за операціями з експорту та імпорту товарів: історія застосування Україною. *Київський часопис права*. №1. 2024. С. 118-135.
2. Демченко К. Е. Щодо поняття «валютна політика держави» як фінансово-правової категорії. *Академічні візії*. №13. 2022. 8 с.
3. Іванський А. Й. Новації фінансово-правової відповідальності в аспекті валютного законодавства. *Право і суспільство*. №1. 2023. С. 215-220.
4. Кібець Д. В. Адміністративно-правове регулювання валютних обмежень дис. ... канд. юрид. наук спец. 12.00.07. Суми. 2018. 220 с.
5. Кочура С. В. Валютні обмеження як засіб підвищення ефективності валютного регулювання у якості складової системи національної безпеки держави. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. №1. 2024. С. 84-89.
6. Кочура С. В. Організаційна та функціональна складові державно-правового механізму регулювання валютних відносин в Україні. *Актуальні питання у сучасній науці*. №7 (25). 2024. С. 376-385.
7. Музика-Стефанчук О. А., Якимчук Н. Я. Міжнародні валютні правовідносини та міжнародні економічні відносини: взаємозв'язок і взаємовплив. *Аналітично-порівняльне правознавство*. №5. 2023. С. 648-653.

8. Мякота К. А. Правові основи валютного нагляду в Україні в межах ризик-орієнтованого підходу. *Право та державне управління*. №4. 2020. С. 313-319.

9. Німа А. О. Порядок переміщення фізичними особами валютних цінностей через митний кордон України. *Нове українське право*. №5. 2023. С. 60-66.

10. Романович Ю. С. Валютні правовідносини. Цивільно-правовий аспект. *Прикарпатський юридичний вісник*. №5 (46). 2022. С. 48-51.

Додаткові запитання для дискусії:

- Чому гривня не вважається вільноконвертованою валютою, придатною для широкого використання в міжнародних операціях, і що потрібно, аби це змінити ?
- Чи вважається криптовалюта біткоїн (BTC) іноземною валютою в Україні ?
- Чому в Україні іноземні валюти розділені на 3 групи Класифікатора і ці групи мають різний статус в питаннях проведення розрахунків по зовнішньоекономічних контрактах?
- Чи може кредитор-нерезидент стягувати з боржника-резидента в судах України заборгованість в українських гривнях, якщо зовнішньоекономічний договір передбачає платежі в іноземній валюті ?
- Яка причина заборони готівкових валютних розрахунків суб'єктів господарювання по зовнішньоекономічних контрактах тоді, як по внутрішніх договорах готівкові розрахунки допускаються, хоч і з певними обмеженнями по сумі ?
- Чи можна вважати обмеження НБУ на розрахунки в іноземній валюті (як по звичайних поточних рахунках, так і за допомогою платіжних карток; як по сумах, так і по підставах платежів) обставинами непереборної сили (форс-мажор) при порушенні строків виконання грошових зобов'язань, в т. ч. по зовнішньоекономічних договорах ?
- Який механізм (процедура) відключення банків від системи SWIFT внаслідок застосування національних або міжнародних санкцій і які технічні ускладнення для проведення міжнародних розрахунків це може викликати ?
- В чому сенс обмеження з боку держави на ввезення іноземної готівкової валюти на митну територію України (ліміти декларування, надання підтверджуючих документів, конфіскація валюти на кордоні) ?
- Для чого використовуються розподільчі рахунки в іноземній валюті ?
- Наскільки законним є встановлення різних курсів готівкового обміну валюти, залежно від року випуску банкноти, скажімо долара США ?

Завдання:

1. Опишіть порядок здійснення уповноваженим банком валютного нагляду за своєчасністю повернення валютної виручки від здійснення експортних операцій його клієнтами – суб'єктами господарювання.
2. Пред'явлення Вами для обміну в касу банку чи агентський обмінний пункт готівкової іноземної валюти (долар США) зіштовхується зі складнощами, залежно від року випуску банкноти, старого чи нового її зрізця, стану. Якими будуть Ваші дії ?
3. Зазначте допустимі типи прив'язок ціни договору до іноземної валюти.

Семінар 8. Правове регулювання операцій банків з цінними паперами та іншими фінансовими активами

- 1) Банки як суб'єкти ринку цінних паперів.
- 2) Правові та організаційні засади проведення банками операцій з акціями, облігаціями, депозитними сертифікатами та іншими фінансовими активами.
- 3) Правові та організаційні засади проведення банками операцій з векселями.
- 4) Правові та організаційні засади проведення банками операцій з чеками.

Додаткова література:

1. Алексеєнко М., Ярова А. Ощадні (депозитні) сертифікати та векселі як інструменти формування ресурсної бази банків. *Ринок цінних паперів України*. №9. 2012. С. 101-108.
2. Бабаскін А. Ю. Про правове регулювання дилерських операцій банків із цінними паперами. *Правова держава: Щорічник наукових праць*. №21. 2010. С. 266-272.
3. Виговський О. Правові аспекти здійснення сек'юритизації активів. *Юридична Україна*. №3-4. 2016. С. 72-79.
4. Глібко С. В. Особливості правового регулювання операцій банків з довірчого управління фінансовими активами. *Право та інновації*. №1-2 (5-6). 2014. С. 26-34.
5. Глібко С. В. Проблеми регулювання обігу цінних паперів в банківській діяльності. *Порівняльно-аналітичне право*
6. Кологойда О. В. Господарсько-правове регулювання фондових відносин в Україні. К.: Ліра-К. 2015. 704 с.
7. Лісний І. А. Правове регулювання діяльності банків на ринку цінних паперів. 2017. 122 с.
8. Мороз Ю. Н. Вексельное дело. К.: Наукова думка. 1996. 471 с.
9. Рудалева Л.В. Діяльність банків на ринку цінних паперів: новітні світові тенденції та удосконалення державного регулювання. *Інвестиції: практика та досвід*. №21. 2011. С. 121-126.
10. Харченко, А. М. Інвестиційна діяльність банків на ринку цінних паперів: господарсько-правовий аспект. *Вісник НУ «Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого»*. № 2 (9). 2012. С. 217-229.

Додаткові запитання для дискусії:

- Які види професійної діяльності на ринку цінних паперів можуть здійснюватися банками і які цінні папери можуть емітувати банки ?
- Чи повинен, на Вашу думку, банк поєднувати інвестиційну діяльність на ринку цінних паперів з іншими (традиційними) видами банківських послуг ?
- В чому логіка встановлених законодавством обмежень на операції банків з акціями, в тому числі власними (придбання на відкритому ринку, викуп у акціонерів, прийняття в заставу по кредитах, надання кредитних ресурсів для таких операцій тощо) ?
- Якою, на Вашу думку, повинна бути форма фінансових банківських векселів: паперовою чи електронною і чому ?
- Як співвідносяться обов'язки банку по збереженню банківської таємниці і розкриттю інформації на ринку цінних паперів ?
- Для чого центральні банки здійснюють операції з цінними паперами на відкритому ринку ?
- Чим відрізняються ощадні сертифікати банку від депозитних ?
- Яким чином впливає правовий режим воєнного стану в Україні на операції банків з цінними паперами ?
- Чи вважаєте Ви правильною участь НБУ у складі акціонерів Центрального депозитарію (ПАТ «НДУ») ? Обґрунтуйте відповідь.
- Які цінні папери відповідають критеріям міжнародного визнання для їх участі у формуванні золотовалютних резервів України ?
- Наскільки актуальним за сучасного рівня ІТ рішень є використання чеків для проведення банківських розрахунків ?

Завдання:

1. Складіть акт пред'явлення векселя до платежу банку як розрахунковій палаті і акт передачі векселя на інкасо.

2. Розкрийте вплив операцій з цінними паперами на дотримання банком економічних нормативів діяльності.

3. Підготуйте проект договору іпотеки земельної ділянки сільськогосподарського призначення між банком і позичальником з використанням іпотечних цінних паперів.

Семінар 9. Правове регулювання банківських гарантій.

- 1) Види банківських гарантій.
- 2) Порядок надання (оформлення) банківських гарантій та виконання гарантованих банком зобов'язань.
- 3) Припинення та недійсність банківських гарантій.

Додаткова література:

1. Вайцеховська О., Руденко О. Банківські гарантії як засіб забезпечення виконання договірних зобов'язань у міжнародному приватному праві. *Підприємництво, господарство і право*. №5 (2017). С. 267-271.
2. Глібо С. Банківська гарантія як фінансова послуга. *Вісник Академії правових наук України*. №4. 2012. С. 222-232.
3. Єсіпова, Л. О. Гарантія у цивільному праві: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.03. Одеса. 2005. 63 с.
4. Мороз Ю. Н. Вексельное дело. К.: Наукова думка. 1996. 471 с.
5. Наумова М. О. Проблеми визнання банківської гарантії недійсною в Україні. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Юридичні науки*. №5 (1) (2015). С. 128-132.
6. Онищенко Г. В., Петренко П. Д. Банківські гарантії: монографія. К.: Алерта. 2014. 288 с.
7. Петренко П. Д. Історія виникнення банківської гарантії. *Весняні юридичні читання: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (27-28.04.2012, Харків)*. Х.: ІФІ. 2012. 296 с.
8. Савостян Н. В. Банківська гарантія: порівняльно-правовий аспект. Суми: ДВНЗ «УАБС НБУ». 2014. 12 с.
9. Слома В. М. Гарантія як вид забезпечення виконання цивільно - правових зобов'язань: дис. ... канд. юрид. наук спец. 12.00.03. Львів. 2007. 205 с.
10. Bertrams R. F. Bank guarantees in international trade. The law and practice of independent (first demand) guarantees and standby letters of credit in civil law and common law jurisdictions. Amsterdam: Kluwer Law International BV. 2013.

Додаткові запитання для дискусії:

- Для яких господарських операцій використання банківських гарантій є доцільним або обов'язковим і які види банківських гарантій Ви знаєте ?
- Що таке контргарантія і для чого вона використовується ?
- Чому на відміну від інших акцесорних зобов'язань дійсність банківської гарантії не залежить від дійсності забезпеченого нею зобов'язання ?
- Чи є відмінності між банківською гарантією та авалюванням векселя банком з точки зору обов'язків банку (гаранта, аваліста) перед кредитором ?
- Чому, на Вашу думку, згідно з вимогами цивільного законодавства гарантом може бути виключно фінансова установа, а не будь-який інший суб'єкт господарювання ?
- Чи може і чи повинен втручатися НБУ у ситуації з невиконанням банками-гарантами своїх зобов'язань перед бенефіціарами ?
- Яким чином операції з банківськими гарантіями можуть впливати на дотримання банками економічних нормативів ?
- Як співвідносяться поняття «банківська гарантія», «банківський кредит» і «фінансова послуга» ?

- Які аспекти захисту банківської таємниці і обробки банківської інформації треба враховувати при здійсненні гарантійних операцій банками ?
- Чи можуть золотовалютні резерви України використовуватися для погашення вимог по банківським гарантіям, наданим Національним банком України ?

Завдання:

1. Підготуйте вірєць тексту банківської гарантії німецького банку для участі українського виробника військової техніки у тендерних закупівлях зброї (дронів) Бундесвером та відповідної контргарантії українського банку, який обслуговує вказаного українського суб'єкта господарювання.
2. Складіть заяву про надання гарантії та договір про видачу банківської гарантії для участі АТ «Ужгородський Турбогаз» у публічній закупівлі обладнання для газокompресорної станції, що оголошена ПАТ «Укртрансгаз» через систему ProZorro.
3. Підготуйте комплект документів по стягненню коштів за банківською гарантією АТ «Приватбанк» (вимога, позовна заява), виданою по кредиту, наданому АТ «Укрсиббанк» футбольному клубу «Дніпро».

ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ

1. Поняття банківського права, його предмет, метод, система та принципи.
2. Банківські правовідносини, їх види, зміст та суб'єктний склад.
3. Джерела банківського права.
4. Поняття та роль банківської системи. Класифікація банківських систем.
5. Правовий статус центрального банку, його структура та повноваження.
6. Грошово-кредитна політика, управління грошовим обігом та операції НБУ.
7. Особливості правового статусу та регулювання діяльності Європейського Центрального Банку та Федеральної Резервної Системи США.
8. Правовий статус та функції Базельського комітету по банківському нагляду.
9. Правовий статус та функції комерційних банків.
10. Порядок створення та реорганізації банківських установ.
11. Правове регулювання оцінки Національним банком України ділової репутації та фінансово-майнового стану акціонерів банку.
12. Юридичні вимоги до персоналу банку, порядок обрання (призначення, найму) окремих категорій працівників та членів органів управління банківських установ.
13. Економічні нормативи діяльності банків та відповідальність за їх недотримання.
14. Правове регулювання капіталу, фондів та резервів банку.
15. Основні засади функціонування системи гарантування вкладів.
16. Порядок виведення банків з ринку.
17. Види, порядок відкриття, використання, зміни і закриття банківських рахунків.
18. Договір банківського рахунку: порядок його укладення, зміни, розірвання та виконання.
19. Договір банківського вкладу: порядок його укладення, зміни, розірвання та виконання.
20. Договори зберігання цінностей та користування банківськими сейфами.
21. Правовий режим обігу банківської інформації.
22. Банківська таємниця: поняття, забезпечення збереження, порядок розкриття.
23. Правове регулювання фінансового моніторингу та протидії використанню банківської системи у протиправних цілях.
24. Надавачі платіжних послуг: правовий статус, функції, вимоги, авторизація.
25. Умови надання платіжних послуг.
26. Правовий статус цифрових грошей, електронних грошей та криптовалют, регламентація їх обігу.
27. Правові засади функціонування платіжних систем.
28. Відповідальність при здійсненні переказу коштів.
29. Поняття, ознаки та юридична сутність готівкових розрахунків.
30. Правова регламентація готівково-грошового обігу.
31. Контроль за дотриманням касової дисципліни та відповідальність за її порушення.
32. Поняття та принципи кредитування. Класифікація кредитів.
33. Кредитний договір: порядок його укладення, зміни, розірвання та виконання.
34. Забезпечення виконання кредитних зобов'язань.
35. Правове регулювання формування та обігу кредитних історій.
36. Значення та функціонування Кредитного реєстру та Єдиного реєстру боржників.
37. Основні засади функціонування системи валютного регулювання та валютного нагляду.
38. Порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті.
39. Заходи захисту валютного ринку.
40. Відповідальність за порушення валютного законодавства.

41. Правові та організаційні засади проведення банками операцій з борговими та похідними цінними паперами
42. Правові та організаційні засади проведення банками операцій з пайовими та іпотечними цінними паперами.
43. Поняття, види та сфера застосування банківських гарантій.
44. Порядок надання (оформлення) банківських гарантій та виконання гарантованих банком зобов'язань.
45. Припинення та недійсність банківських гарантій: підстави, порядок, наслідки.

ОСНОВНІ КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

Оцінка знань, умінь та практичних навичок студентів з навчальної дисципліни „Банківське право” здійснюється відповідно до графіка, наведеного у таблиці:

Поточне тестування та самостійна робота										Підсумковий тест (залік)
Змістовий модуль 1		Змістовий модуль 2								100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	100
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	

Протягом семестру студенти вивчають 2 змістових модулі (загальна та особлива частини). Після виконання кожної теми здійснюється поточний контроль у вигляді усної відповіді чи письмового тестування, зокрема за допомогою сайту електронного навчання. Підсумковий (модульний) контроль здійснюється один раз, одразу по обох змістових модулях, за допомогою тестування на сайті електронного навчання ДВНЗ «УжНУ» (на субсторінці навчальної дисципліни «Банківське право» - на відповідний навчальний курс студент повинен завчасно самостійно зареєструватися).

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок студентів здійснюються за 100-бальною системою, за критеріями, встановленими ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Студент, який в результаті підсумкового контролю за модулем отримав 60 балів і більше, має право не складати залік з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. За умови, що студент(ка) хоче покращити підсумкову оцінку за модуль із дисципліни, він (вона) має складати залік.

Студент, який в результаті підсумкового оцінювання за модулем отримав менше 60 балів зобов'язаний складати залік з дисципліни. У разі, коли відповіді студента під час заліку оцінені менш ніж у 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку. При цьому результати поточного контролю не враховуються. Оцінювання навчальних досягнень студентів здійснюється за такою шкалою:

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно, з можливістю повторного складання	не зараховано, з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно, з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано, з обов’язковим повторним вивченням дисципліни